

Nataliia Syvulska
*PhD in Economics, Docent,
Associate Professor of the Department of Finance named
after Victor Fedosov
Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman*

Сивульська Н.М.
*кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри фінансів імені Віктора Федосова
Київського національного університету
імені Вадима Гетьмана*

DOI: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-703-1-28>

INNOVATIVE APPROACHES IN EDUCATION AS A TOOL FOR BUILDING RESILIENCE AMONG STUDENTS IN CRISIS CONDITIONS

ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ В ОСВІТІ ЯК ІНСТРУМЕНТ ФОРМУВАННЯ РЕЗИЛЬЄНТНОСТІ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ У КРИЗОВИХ УМОВАХ

В умовах суттєвих викликів, з якими зіштовхнулись науково-педагогічні працівники та здобувачі освіти в Україні, надзвичайно важливими завданнями є не лише формування відповідних фахових навичок, всебічний розвиток особистості, але й забезпечення стійкості та адаптивності.

Сучасна вища освіта в Україні, як і в країнах Європи, зазнає трансформації під впливом діджиталізації, щораз більших вимог роботодавців до навичок молодих фахівців-випускників. Виникає потреба в оновленні підходів до навчання, перенесення фокусу на персоналізацію навчання, цифровізацію, розвиток м'яких навичок (soft skills). Ключовими стають методи активного навчання та інтерактивні методи: дискусії, ігри-симулятори, круглі столи, аналіз конкретних ситуацій (case-study); інтегроване навчання, зокрема, STEM-освіта; персоніфікація, адаптивне навчання, що враховують індивідуальні особливості здобувачів освіти: стиль та темп навчання, рівень знань.

Використання вищезазначених методів набуває особливого значення в умовах вимушеного навчання онлайн, запровадженого в закладах вищої освіти під час пандемії Covid-19 та внаслідок збройної агресії проти України. Такий формат навчання має певні переваги, зважаючи на кризові умови, адже онлайн навчання стає дієвим інструментом забезпечення безперервності освіти, гнучкості графіку, можливості навчатися з будь-якої точки світу та брати участь у міжнародних проєктах, а також сприяє

цифровізації, наприклад, впровадженню онлайн-платформ, дистанційних курсів, цифрових навчальних матеріалів. Так, в Київському національному економічному університеті імені Вадима Гетьмана функціонує Інститут дистанційної освіти, метою діяльності якого є формування єдиного цифрового освітнього простору з використанням дистанційних технологій для підготовки кваліфікованих фахівців з вищою освітою, поширення знань серед населення, підвищення його освітнього і культурного рівня. Розроблено відповідне нормативно-правове забезпечення, в тому числі Положення про дистанційні курси та їх сертифікацію [1].

Міжвідомча робоча група, до складу якої увійшли фахівці Національного банку України, Міністерства освіти і науки України, Фонду гарантування вкладів фізичних осіб та Національної комісії з цінних паперів і фондового ринку, розробила Рамки фінансових компетентностей для дітей, молоді та дорослого населення, що охоплює сфери цифрових фінансів, фінансової стійкості та сталого фінансування [2; 3]. Таким чином в Україні адаптується та впроваджується інструмент, розроблений Європейською комісією та Міжнародною мережею фінансової освіти ОЕСР (OECD-INFE) для підвищення рівня фінансових знань та навичок населення – Рамкова програма ЄС/ОЕСР з фінансових компетенцій [4; 5].

Серед негативних наслідків онлайн навчання варто виділити зниження якості освіти через відсутність контактів з викладачами, низьку соціалізацію, спричинену дефіцитом безпосередньої взаємодії з іншими учасниками освітнього процесу.

Зважаючи на серйозні виклики в сфері освіти, необхідно забезпечити позитивну адаптацію до нових обставин, щоб здобувачі могли не тільки протистояти та відновлюватися після несприятливих умов, але й розвиватися, ставати досвідченими фахівцями та досягати успіху. Цьому сприяє розвиток таких якостей як самостійність, навички планування та конструктивного використання часу, самоефективність. Факторами розвитку також є мотивація до набуття освіти, досягнення мети, адекватна самооцінка, соціальні компетенції, зокрема, навички вирішення проблем, налагодження позитивних стосунків з оточуючими, вміння працювати в команді, відповідальність [6, с. 70].

Значні виклики, що постали перед українськими освітянами, спонукали науковців розробити Правила Стійкості Педагога, серед яких варто виокремити «формування резильєнтного освітнього середовища, наповненого груповими та суспільними цінностями», тобто створення сприятливого душевно-контактного спілкування для забезпечення відповідних умов, що впливають на емпатію студентів, їх ставлення до життя, самооцінку, громадянську позицію, рівень включення у процес навчання [7, с. 86–87].

Формуванню м'яких навичок (soft skills) на сьогодні надають особливої ваги, так як особистісні якості та соціально-емоційні компетентності (на додачу до фахових) допомагають як підвищити ефективність навчання, так і набуті здатності адаптуватися до змін, відповідально діяти в умовах жорсткої конкуренції на ринку.

Сучасні підходи до навчання зміщують фокус з накопичення теоретичних знань до активної участі здобувача освіти, практичного застосування знань, що забезпечує зв'язок освіти з реальністю. Реформою «Нова українська школа» (НУШ) передбачено запровадження соціально-емоційного навчання, що орієнтоване на формування гармонійно розвиненої особистості [8]. Ключовою в моделі розвитку НУШ є STEM-освіта, що допомагає вдосконалити навички, необхідні в цифровій економіці, забезпечити знаннями для продовження навчання у закладах вищої освіти та впродовж життя. Формування STEM-компетентностей – здатності застосовувати знання на практиці – є ключовими для становлення фахівців, що здатні працювати з інноваціями.

В Європейському освітньому просторі розроблено Рекомендації Ради ЄС про ключові компетенції для навчання впродовж життя з метою розвитку освіти, професійної підготовки та навчання, орієнтованих на компетенції. Відзначається необхідність дослідження нових способів навчання задля забезпечення суспільства високоякісною освітою, враховуючи результати міжнародних опитувань (Програми міжнародного оцінювання учнів (PISA) Організації економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР), Програми міжнародного оцінювання компетентностей дорослих (PIAAC) ОЕСР), що засвідчили наступне: наявність високої частки підлітків і дорослих з недостатніми базовими навичками; 44% населення ЄС мають низькі цифрові навички, а в 19% вони відсутні; в деяких країнах ЄС до третини дорослих володіють лише найнижчими рівнями грамотності та математики [9].

Здобувачі набувають soft skills через неформальну чи групову взаємодію, аудиторні заняття, в процесі такої взаємодії відбувається соціалізація, формуються комунікативні навички, що важливо для майбутньої співпраці.

Тут варто звернути увагу на сократівський метод викладання: замість надання готового результату ставиться питання, в процесі пошуку відповідей на яке здобувач освіти здійснює самостійний аналіз, виявляє неточності в сформульованих висновках. Відбувається перехід від ролі пасивного слухача до активної інтелектуальної роботи. Спільний пошук призводить до більш глибокого розуміння проблематики, розвивається критичне мислення.

Доцільно також обирати актуальний формат подачі та отримання інформації – короткі відео, дослідження фінансової проблематики в міні-групах, командна робота в аудиторії, завдання з різними сценаріями розвитку подій, ігри-симуляції, участь у роботі наукових гуртків, де

здобувачі можуть проявити свої інтереси. Такий підхід, орієнтований на самостійну роботу, дозволить якщо не уникнути, то суттєво зменшити загрозу недоброчесного використання штучного інтелекту.

Можливість використання ІІІ в освітньому процесі допомагає викладачам реалізувати індивідуальний підхід до здобувачів вищої освіти з врахуванням їх особистісних характеристик та індивідуальних потреб. Це покращить якість та мотивацію до навчання, допоможе здобути необхідні навички, адже ІІІ, як допоміжний інструмент для власного розвитку, полегшує виконання рутинних завдань. При цьому не можна забувати про інформаційну гігієну, про необхідність перевіряти достовірність інформації, згенерованої штучним інтелектом, розвиваючи таким чином критичне мислення.

Підсумовуючи, варто зазначити, що в сучасному суспільстві, для якого характерна велика мобільність та цифровізація, необхідно впроваджувати інноваційні технології навчання, активності для живої взаємодії. Викладач повинен відійти від ролі ментора-наставника і стати тим, хто направляє, заохочує до пошуку відповідей, бути провідником для здобувачів освіти, котрі не обмежуватимуться набутими навичками, а й у майбутньому продовжать їх вдосконалення. Сучасний стан українського суспільства вимагає впровадження в освітньому середовищі відповідних підходів не тільки для підготовки високопрофесійних фахівців, але й для підвищення рівня резильєнтності шляхом створення умов для збереження життєвої стійкості, психологічної стабільності, емоційного та фізичного здоров'я як важливих складових людського капіталу.

Література:

1. Інститут дистанційної освіти. *КНЕУ імені Вадима Гетьмана* : веб-сайт. URL: <https://idtn.kneu.edu.ua/ua/> (дата звернення: 01.05.2026).
2. Рамка фінансових компетентностей дітей та молоді України. *Національний банк України* : веб-сайт. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/oprilyudneno-ramku-finansovih-kompetentnostey-ditey-ta-molodi-ukrayini> (дата звернення: 01.05.2026).
3. Рамка фінансових компетентностей дорослого населення України. *Національний банк України* : веб-сайт. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/oprilyudneno-ramku-finansovih-kompetentnostey-doroslogo-naselennya-ukrayini> (дата звернення: 01.05.2026).
4. Financial competence framework for children and youth in the European Union. *OECD* : веб-сайт. URL: https://www.oecd.org/en/publications/financial-competence-framework-for-children-and-youth-in-the-european-union_bf059471-en.html (дата звернення: 01.05.2026).
5. Financial competence framework for adults in the European Union. *OECD* : веб-сайт. URL: https://www.oecd.org/en/publications/financial-competence-framework-for-adults-in-the-european-union_510f133c-en.html (дата звернення: 01.05.2026).
6. Дмитришин С. Резильєнтність особистості: сутність феномену та методи розвитку. *Вісник Львівського університету. Серія психологічні науки*. 2024. Вип. 20. С. 67–74. DOI: <https://doi.org/10.30970/PS.2024.20.10>
7. Цюман Т., Нагула О., Адамська З. Психологічні умови резильєнтності педагога в період воєнного стану. *Педагогічна освіта: Теорія і практика. Психологія. Педагогіка*. 2022. № 38 (2). С. 83–89. DOI: <https://doi.org/10.28925/2311-2409.2022.3813>

8. Можливості для реалізації соціально-емоційного навчання в рамках реформи «Нова українська школа» : аналітичний огляд / Гриневич Л., Дрожжина Т., Глоба О. та інші; за заг. ред. Л. Гриневич, С. Калашнікової. Київ: «Видавнича група «Шкільний світ», 2021. 312 с. URL: https://testportal.gov.ua/wp-content/uploads/2021/08/ILID_FS-on-SEL_final.pdf (дата звернення: 01.05.2026).

9. Council recommendation of 22 May 2018 on key competences for lifelong learning (2018/C 189/01). *European Union* : веб-сайт. URL: [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32018H0604\(01\)](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32018H0604(01)) (дата звернення: 01.05.2026).

10. Meltzer A., Muir K., Craig L. The Role of Trusted Adults in Young People's Social and Economic Lives. *Sage Journals*. 2018. Vol. 50. № 5. DOI: <https://doi.org/10.1177/0044118X16637610>